

Birthe Hansen: "Terrorisme på tværs" 2. udg.
Frydenlund 2006
s. 9-14

Terrorisme på dagsordenen

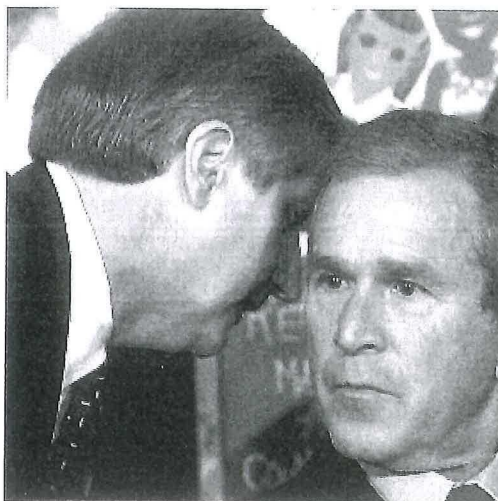
Den 11. september 2001 var USA's præsident George W. Bush til et arrangement i Florida. En rådgiver kom hen og hviskede ham noget i øret. En fotograf var hurtig og tog et billede, der blev verdensberømt.

Fotografen vidste ikke, hvad det var for en besked, han fotograferede. Han stod bare og var parat, hvis præsidenten nu skulle få et hjerteslag eller komme med en uoverlagt udtalelse. Han forevige imidlertid den første besked, som USA's præsident fik om terrorbombningerne af World Trade Center og Pentagon.

Om morgenen var fire fly blevet kapret og fløjet mod mål i New York og Washington. Et af flyene styrtede ned, to andre ramte hver et af World Trade Centers tvillingetårne, og det fjerde fly ramte USA's forsvarsministerium, Pentagon.

World Trade Center sank i grus, og Pentagon blev svært beskadiget. Efter et omfattende rednings- og opryddningsarbejde viste det sig, at omkring 3.000 mennesker (fra 78 lande) var blevet dræbt.

19 yngre mænd havde kapret flyene og brugt dem som selvmordsbomber. Ingen gruppe tog umiddelbart ansvaret for terrorangrebene, men kort tid efter udråbte USA's regering terrornetværket al-Qaeda som skyldig. Al-Qaeda, der betyder basen, operere-

Under et skolebesøg i Florida den 11. september blev præsident Bush afbrudt og fik de første oplysninger om terrorangrebet på World Trade Center. En fotograf var hurtig og tog dette billede, der blev verdensberømt.

de især fra Afghanistan, hvor dets ledelse opholdt sig og havde træningslejre. Netværket var imidlertid bredt forgrenet, og det havde placeret agenter rundt om i verden.

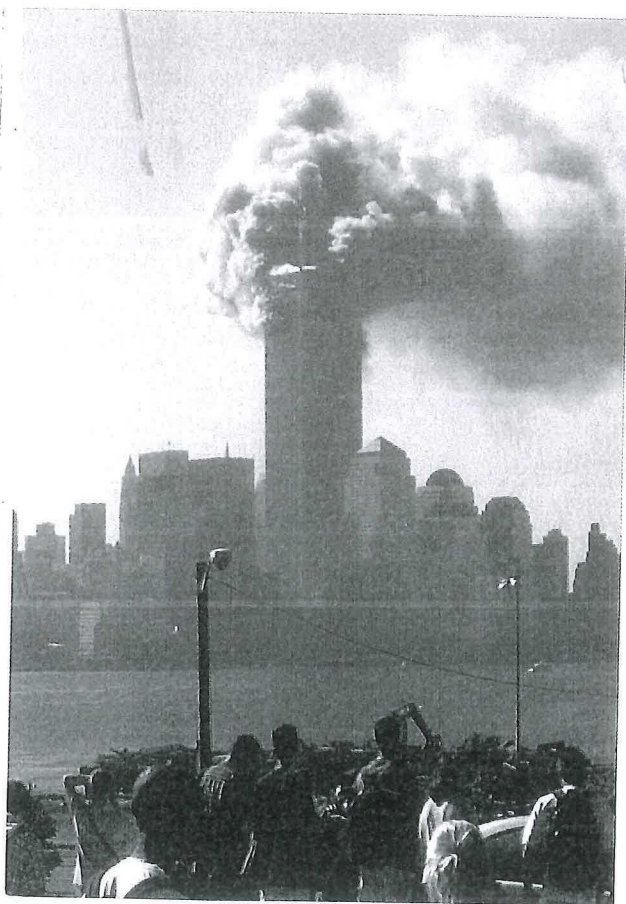
I efteråret 2001 kæmpede amerikanske og britiske soldater i Afghanistan. Målene var

at ødelægge al-Qaedas faciliteter og dermed mindske risikoen for nye store terrorangreb, at få fat i de mistænkte terrorister, samt at vælte det afghanske Taleban-styre, der havde givet netværket husly. Dermed ville man også sende et signal til andre stater om, at det ikke kan betale sig at huse terrorister.

Halvandet år senere - i foråret 2003 - blev invasionen af Afghanistan fulgt af endnu en invasion: Irak blev invaderet, og Saddam Husseins styre blev væltet. Krigen mod Terrorisme var blevet udvidet.

Terrornetværket al-Qaeda

Al-Qaedas organisationsstruktur på tidspunktet for angrebene havde et råd i toppen, der udstak den overordnede politik, udstedte deklARATIONER og fatwaer og tog stilling til terroraktioner. Andre vigtige råd var militærkomitéen, den religiøse komité, og en komité, der stod for forretningsanliggender. Hertil kom en lang række underordnede arbejdsgrupper.

En fatwa er normalt en retlig erklæring inden for islam, der udstedes af en religiøs højtstående inden for rammerne af gældende islamisk tekst og praksis. Ved også at bruge fatwaer kunne al-Qaeda give sig selv en styrket islamisk profil - og dermed legitimere sine mål over for en bredere kreds.

Både når det gælder operationsområde, deltagere og tilhængere, har al-Qaeda haft en overordentlig international organisation. Netværket har haft forbindelser i over 50 lande, opereret på tværs af kontinenterne og haft deltagelse fra grupper i blandt andet Libanon, Pakistan, Algeriet, Egypten, Somalia og Yemen.

USA's aktion i Afghanistan i efteråret 2001 førte til tilfangetagelsen af al-Qaeda-mistænkte fra mange lande, herunder USA, Storbritannien og Danmark. Disse havde enten deltaget i terroraktioner eller kæmpet i Afghanistan. Et stort antal andre medlemmer støttede, finansierede eller bidrog på anden vis til netværket. Mange al-Qaeda-folk var veteraner fra den afghanske modstand mod den sovjetiske besættelse 1979-1989.

Al-Qaeda var blevet dannet omkring 1989 på et anti-amerikansk og islamisk-fundamentalistisk grundlag. Al-Qaeda udviklede i de følgende år sin ideologi og sine mål. Da terrorangrebene mod World Trade Center og Pentagon blev udført, var netværket mod USA og mod styret i Saudi-Arabien, og det gik ind for en fundamentalistisk fortolkning af islam, der skulle spredes. Også modstand mod Israel og ønsket om en atombombe stod på programmet.

Osama bin Laden ledede og udviklede netværket, i begyndelsen med hjælp fra grupper af afghanske mujahediner, der havde kæmpet mod de sovjetiske styrker.

Osama bin Laden

Osama bin Laden havde været eftersøgt af USA i adskillige år. Han blev født i 1957 i Saudi-Arabien som sin fars syttende søn ud af an-

Terrorangrebet på World Trade Center, 11. september 2001.

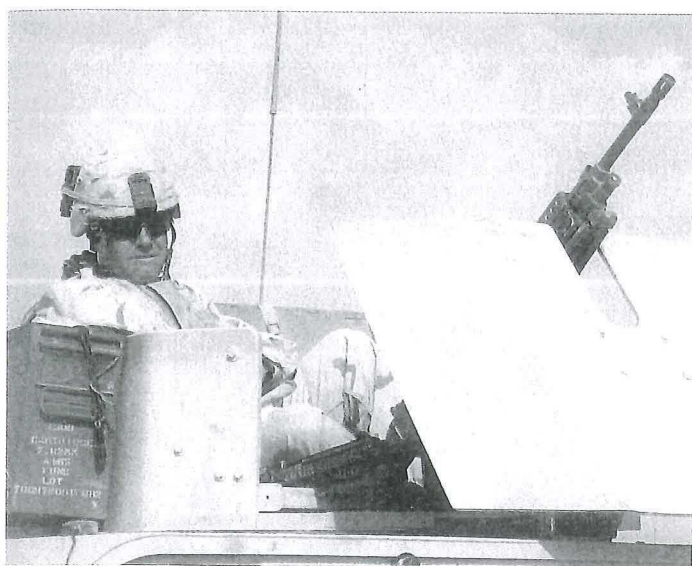
giveligt
resten a
studerer
vede et
misk fun

Osam
Arabien
en, forho
Styret i S
mentalis
Laden. H
ne om fo
fundet, o
Arabien i
bindelse

Efter
stan, Afgl
fra 1996
havde ha
Sudan k
kritik for
udenland

Særlige

Brandtom
ligere sto
kaldt Gro
ligt punk
losion, h

Amerikansk soldat i Afghanistan.

rorangrebene kom, efter at forskellige amerikanske installationer i Mellemøsten, Afrika og USA gennem 1990'erne var blevet ramt af terror.

1990'erne blev dermed præget af en tendens til at ramme amerikanske mål. I forhold til disse og andre tidligere terrorangreb rejste 11. september imidlertid spørgsmålet om, hvad der var nyt og særligt ved dette angreb. Der var flere nye særtræk:

For det første var der målestokken. Angrebet var det hidtil mest omfattende terrorangreb i historien med langt det største antal dræbte. Det var også et meget velkoordineret angreb, hvor fire fly blev kapret samtidigt og styret mod forskellige mål. Endeligt viste det, hvordan terrorister kan bruge selvmordsangreb som et uhyre effektivt middel.

For det andet var der organisationsformen. Al-Qaedas organisationsform var mere omfattende, global og netværksorienteret end tidligere terrorgruppers. Den havde også en stor geografisk base (i Afghanistan) og betydelige økonomiske midler til rådighed.

For det tredje rettede angrebene sig mod amerikanske mål. Dette var i sig selv ikke nyt, men snarere en kulmination på udviklingen gennem 1990'erne. At ramme amerikanske mål var i høj grad en følge af den ændring i verdensordenen, der fandt sted efter koldkrigsafslutningen i 1989. Da Den Kolde Krig sluttede, blev USA den eneste supermagt. Ved at ramme amerikanske mål søgte terroristerne at skræmme USA til at begrænse sin indflydelse i Mellemøsten og derved få påvirket en række konflikter i regionen. Til gengæld var det nyt, at et så stort angreb kunne gennemføres i selve USA.

For det fjerde var der midlerne. Angrebene blev gennemført med en ny kombination af gammelkendte terrormidler: flykapring, selv-

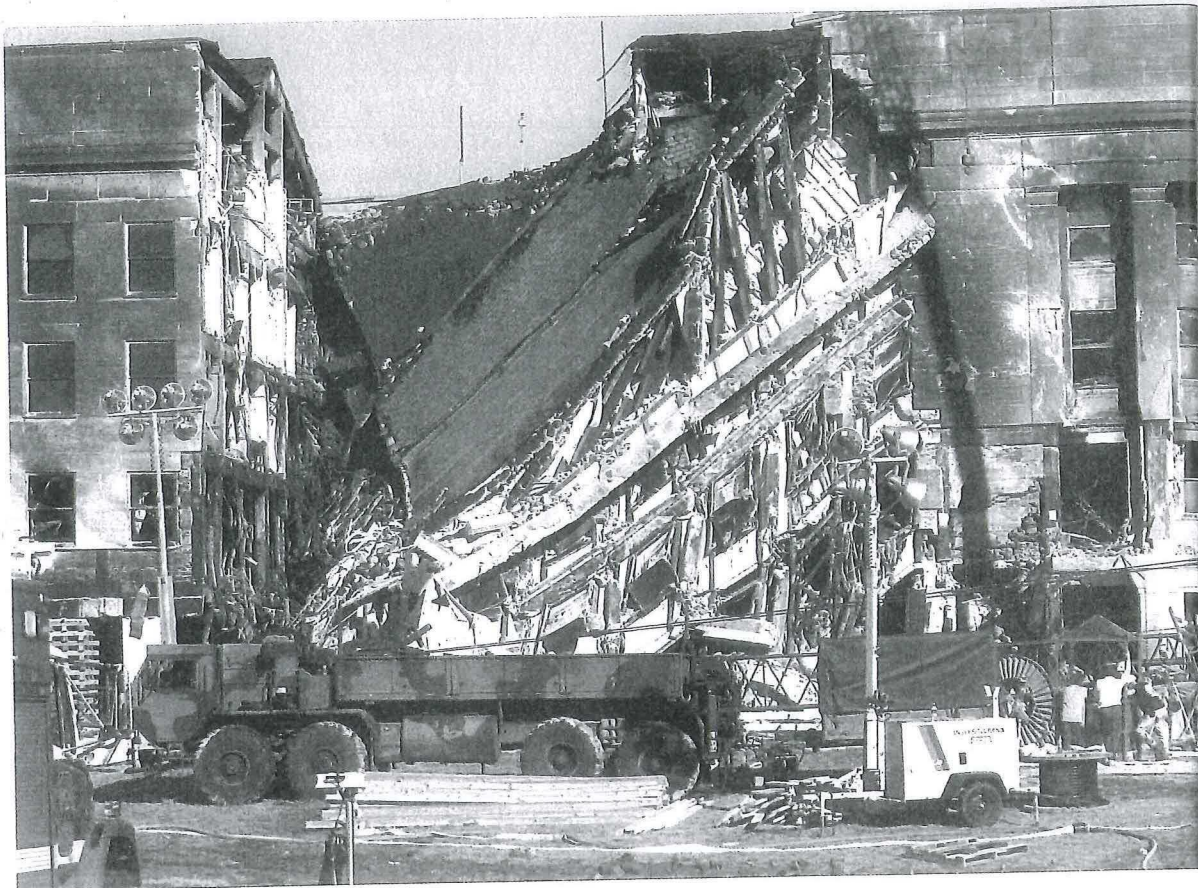
giveligt 51 børn. Faderen var byggemilliardær, resten af familien var også rig. I sin ungdom studerende bin Laden til ingeniør, og han levede et playboy-liv, inden han blev aktiv islamisk fundamentalist.

Osama bin Laden blev uønsket i Saudi-Arabien på grund af sin kritik af kongefamilien, forholdet til USA, og den islamiske politik. Styret i Saudi-Arabien var selv islamisk-fundamentalistisk, men på en anden måde end bin Laden. Han var politisk uenig med magthaverne om fortolkningen af islam i forhold til samfundet, og ikke mindst var han imod, at Saudi-Arabien modtog amerikansk beskyttelse i forbindelse med Iraks invasion af Kuwait i 1990.

Efter at have rejst i nogle år mellem Pakistan, Afghanistan og Sudan slog bin Laden sig fra 1996 ned i Afghanistan. I årene forinden havde han udbygget al-Qaeda, især fra Sudan. Sudan kom imidlertid under internationalt kritik for at huse terrorister og bad ham efter udenlandsk pres om at forlade landet.

Særlige træk ved 11. september

Brandtomten, hvor World Trade Center tidligere stod, er efter 11. september blevet kaldt Ground Zero. Dette betegner oprindeligt punktet direkte under en kernevebeneksplosion, hvor ødelæggelserne er størst. Ter-

Pentagon, det amerikanske forsvarsministerium, 11. september 2001, efter et kapret fly er styrtet ned i bygningen.

mordsaktioner og traditionelle våben. Denne gang blev flyene i sig selv imidlertid brugt som bomber.

Lige så vigtigt som angrebene særtræk var imidlertid deres effekt: Terrorbekæmpelse kom på den politiske dagsorden og blev et globalt projekt.

USA havde i løbet af 1990'erne ofte gjort opmærksom på terrortruslen, men mange andre lande havde ikke taget den så alvorligt – eller opfattet den som amerikansk 'hysteri'. Efter den 11. september 2001 ændrede det sig.

Taleban-styret i Afghanistan

Sovjetunionen invaderede Afghanistan i 1979 og blev i ti år på grund af intern uro i landet. Efter tilbagetrækningen udbrød der magtkampe og politisk kaos i Afghanistan, og rivaliserende klaner kæmpede om magten.

Taleban-styret fik på denne baggrund kontrol med Afghanistan i 1996 efter magtkampenes ophør. Landet var fattigt, hærget og stadig præget af kaos, men Talebans magtovertagelse skabte alligevel utilfredshed hos mange afghanere. Utilfredsheden blev ikke mindre, da styret efterfølgende indførte en række skrappe islamiske regler, der berøvede kvinder stort set alle rettigheder, fjernede alle afghaneres almindelige politiske rettigheder og førte en stor del af befolkningen ud i endnu dybere fattigdom.

I lyset af denne utilfredshed, de økonomiske problemer og de mange krigerkulturer i landet var det ikke nemt for Taleban at fastholde magten. Taleban-styret indgik derfor en tæt forbindelse med al-Qaeda. Terror-

netværk
undert
holdstil
ser, kor
Der var
ge part
bekosti
Mar
Qaedas
blandt
tannier
kale be
stedev
kom p
kalsam

Taleba

Samart
viklede
ghansk
ternati

netværket havde penge og kunne bidrage til undertrykkelsen. Til gengæld fik al-Qaeda 'opholdstilladelse' og mulighed for at opføre baser, kommunikationscentre og træningslejre. Der var dermed tale om et forhold, som begge parter fik fordel af - på mange afghaneres bekostning.

Mange af de mænd, der blev trænet i al-Qaedas træningslejre, kom fra andre lande, blandt andet fra Bosnien, Tjetjenien, Storbritannien, Pakistan og Saudi-Arabien. I den lokale befolkning var der utilfredshed med tilstedeværelsen af de mange al-Qaeda-folk, der kom på terroristuddannelse og prægede lokalsamfundet.

Taleban beskyttede al-Qaeda

Samarbejdet mellem Taleban og al-Qaeda udviklede sig således til et problem for den afghanske befolkning og, ikke mindst, til et internationalt problem. I og med at terrorister

kunne holde til i Afghanistan, blive yderligere oplært samt handle derfra, stod omverdenen over for en terrorkultur, der var større, end man hidtil havde set.

Efter 11. september krævede USA i første omgang, at Taleban udleverede al-Qaeda-mistænkte, men styret var for afhængig af al-Qaedas støtte til at ville gøre dette. Kravet blev afvist. Der blev derefter forhandlet og lagt forskellige former for pres på Taleban, men styret stod fortsat fast.

Dette førte til et amerikansk ultimatum: Enten blev de mistænkte udleverede, eller også ville USA gribe til magtanvendelse. Fra et amerikansk synspunkt var det uacceptabelt, at Taleban holdt hånden over al-Qaeda. Da al-

Ground Zero i New York City, hvor World Trade Centers tvillingetårne stod indtil 11. september 2001.

Mediedækningen spillede en væsentlig rolle for den folkelige opbakning bag den amerikanske krig i Afghanistan (se kapitel 11 og 12). Her viser CNN en tilfangetagen talibaner under betegnelsen "News Alert".

Qaedas politik var at dræbe amerikanerne, ville en accept betyde, at USA måtte imødeses flere – og formodentlig større – terrorangreb.

Ny terrorisme

Når man alt i alt skal vurdere angrebene den 11. september 2001, fremstår tre pointer som særligt centrale:

- Der var tale om en ny terrorisme i meget stor målestok.
- Terrorismen kom på den globale dagsorden, og modforanstaltningerne blev øget.
- Den nye terrorisme hænger sammen med situationen efter Den Kolde Krig, hvor USA som den eneste supermagt er placeret i centrum af verdenspolitikken. Terrorismen havde udgangspunkt i Mellemøsten, der derfor kom i USA's søgelys.